

23. 8. 2004

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Vysvětlení důvodů prezidentského veta novely trestního zákona a trestního řádu

Podstatou novel těchto dvou zákonů je to, že do českého právního řádu zavádějí tzv. evropský zatykač, který – mezi členskými státy EU – upouští od praxe „vydávání“ k trestnímu stíhání a přechází k „předávání“, to znamená k automatickému uznání zatykače vydaného v jiném členském státě a k jeho automatické realizaci v České republice. Znamená to rezignaci na vlastní svrchovanost České republiky a na její způsobilost v tomto ohledu samostatně jednat. Mělo by to být takto explicitně veřejně diskutováno a eventuálně schvalováno patřičnou ústavní procedurou.

I. Argumenty legislativní

A. Z formálního hlediska je rozhodující to, že Parlamentem odsouhlasená změna obou zákonů je v rozporu s jedním ze základních prvků českého právního řádu, s Listinou základních práv a svobod.

Záměr nahradit ve vztazích mezi členskými zeměmi Evropské unie systém vydávání osob mezi státy snadnějším či pružnějším systémem přímého předávání osob mezi justičními orgány členských států je srozumitelný. Pokud se ale předávání osob k trestnímu stíhání vztahuje i na občany předávajících států, v daném případě České republiky, je to v rozporu s naší Listinou základních práv a svobod, podle které „občan nemůže být nucen k opuštění své vlasti“.

Toho si byla vědoma i vláda České republiky, která právě z tohoto důvodu na podzim roku 2003 předložila Parlamentu návrh na změnu Listiny. V důvodové zprávě k tomuto návrhu bylo napsáno: „K nezbytnému prolomení zásady nevydávání vlastních občanů je proto nutná novelizace Listiny základních práva a svobod, kde musí být změněno znění čl. 14 ...“. **Jak je všeobecně známo, Parlament ČR tento vládní návrh nepřijal.** Vláda se následně pokusila toto výslovné a vědomé zamítnutí vládního návrhu na změnu Listiny obejít výkladem, že změna Listiny není potřebná a že stačí vše vyřešit pouhou změnou trestního zákona a trestního řádu. S tímto postupem v žádném případě nesouhlasím a **své prezidentské veto přijímám jako projev respektu prezidenta republiky k vůli Parlamentu České republiky, projevené jím jako orgánem ústavodárným.**

B. Uvedením těchto zákonů v život by také došlo k prolomení zásady dvojí trestnosti, která byla až dosud jedním ze základních prvků našeho (a nejen našeho) právního řádu. Znamenalo by to, že by stačilo, aby byl skutek, pro který je požadováno vydání osoby podezřelé ze spáchání trestného činu do ciziny, trestný podle práva dožadující země a nebylo by nutné, aby byl trestný také podle práva země dožádané.

Občan naší země by touto změnou mohl být trestán za jednání, které u nás není trestné. Takovou zásadu by bylo možné připustit jen za předpokladu, že by měl náš občan možnost seznámit se s právním řádem všech dalších členských států EU. Ve Sbírce zákonů by bylo nutné publikovat a neustále aktualizovat všechna ustanovení všech zemí EU, podle kterých by náš občan mohl být trestán. Jedině tak by byla dodržena zásada právního státu.

C. Velmi nebezpečné je to, že by novelou došlo i k nové definici trestných činů, v níž důraz by již nebyl kladen na skutečný výsledek trestné činnosti, ale na „úmysl“, v daném případě na úmysl „...narušit nebo zničit základní politickou, hospodářskou nebo sociální strukturu republiky nebo mezinárodní organizace...“.

Úmysl narušit politickou strukturu např. EU nebo jakékoli jiné mezinárodní organizace je ze své samotné podstaty politickou aktivitou a její zákaz, resp. tresty za ni formou odnětí svobody na 12 až 15 let představují hrozbu zásadního narušení lidské svobody a občanské demokracie. Absurdnost představy např. o možnosti „narušit ... sociální strukturu republiky nebo mezinárodní organizace“ snad ani není třeba dále rozvíjet. Z těchto ustanovení navíc jasně plyne, že by „chráněným subjektem“ našeho práva už nebyla pouze Česká republika, ale např. kterákoli mezinárodní organizace a z dikce zákona lze dokonce usoudit, že se to týká jakékoli mezinárodní organizace – bez ohledu na to, zda Česká republika je či není jejím členským státem. Ani toto nedává smysl. Trestné činy proti republice se kladou na roveň trestným činům proti jinému státu a trestným činům proti mezinárodní organizaci. Vlastizradou se tak stává např. i záškodnictví namířené proti jinému státu a spáchané naším občanem. To je zcela nové, vpravdě revoluční vidění světa.

D. Tato novelizace obou zákonů byla původně koncipována jako příspěvek k boji s terorismem po 11. září 2001. Výsledný text tomu ale neodpovídá. Aplikovatelnost vydání evropského zatykačského rozkazu se podle něho vztahuje na celkem 32 druhů jednání. Kdyby šlo např. pouze o první body seznamu, jako je účast na zločinecké organizaci, terorismus, obchod s lidmi, pohlavní zneužívání dětí a

dětská pornografie, nedovolený obchod s drogami a psychotropními látkami nebo nedovolený obchod se zbraněmi, municí a výbušninami, bylo by snad možné akceptovat nějaké, lidskou svobodu částečně omezující řešení. Mezi 32 důvody vydání evropského zatýkacího rozkazu je ale uvedeno i podvádění, padělání výrobků, znásilnění, loupež atd., což jsou navýsost standardní a tedy v tomto smyslu „domácí“ trestné činy, které se po staletí řešily jiným způsobem než automatickým mezinárodním zatykačem.

E. Některé země EU si vyžádaly až sedmileté přechodné období, v němž hodlají hledat ústavní dořešení problému eurozatykače. Náš zákon je naopak zcela maximalistický a jde dokonce i nad rámec požadavků Evropské unie. To v žádném případě nebylo nutné.

II. Argumenty politické a státoprávní

Celá tato problematika má velmi hluboký politický a státoprávní podtext, protože ochrana vlastních občanů je jedním ze základních atributů každého státu. Tak to bylo vždycky chápáno a tak to také občané cítí. Všechny demokratické státy se vyznačovaly a vyznačují tím, že svého občana chrání proti cizí moci, a to bez ohledu na to, je-li stát s touto cizí mocí v té či oné chvíli v dobrých či naopak špatných vztazích. V okamžiku, kdy stát na tuto garanci rezignuje, přestává být v očích občanů zárukou jejich práv a jistot.

Evropská unie je jistě specifický útvar, ale - jak nás ubezpečují i největší eurofilové - demontáž suverenity jednotlivých států ani neprovedla, ani ji nemá v úmyslu v budoucnu provést. Tyto dva, Parlamentem schválené zákony jsou - v rozporu s tím - příkladem tiché demontáže suverenity státu a státní nezávislosti, a to za zády občanů. V tomto smyslu se nejedná pouze o trestní zákon či trestní řád, ale o nepřímou novelu Ústavy a Listiny základních práv a svobod. Takto o nich však v Parlamentu hlasováno nebylo. Bylo o nich hlasováno jako o běžném zákonu, kde ke schválení stačila prostá většina. Takováto zásadní změna suverenity a státní nezávislosti však může být změněna pouze změnou Ústavy a musí o ní být hlasováno třípětinovou většinou.

Účelová argumentace, snažící se relativizovat význam slova vlast, stejně jako úvahy o tom, že se ustanovení Listiny o opuštění vlasti týká pouze jejího trvalého opuštění a nikoli opuštění dočasného, jsou zcela neprůkazné a nejsou důstojné vážnosti této věci. Východiskem není ani to, že se jedná „jen“ o vydání k trestnímu stíhání a že výkon trestu musí být realizován v České republice.

Zcela absurdní je argumentace předkladatelů, že pokud nepřijmeme evropský zatykač, budeme v Evropě jediní a staneme se eldorádem zločinců a mafií. Autoři těchto slov by si měli uvědomit, že naše Listina základních práv a svobod nebrání vydávat do ciziny cizince, ale že brání vydávat do ciziny naše vlastní občany. A že nám nebrání, abychom vlastní občany soudili a trestali sami. Hypotéza, že se staneme eldorádem zločinců, naznačuje, že rezignujeme na schopnost ve své vlastní zemi aplikovat své vlastní zákony. Ani s tím se v žádném případě nelze smířovat.

Ze všech těchto důvodů nepovažuji za možné tyto zákony podepsat.

Václav Klaus, 23.8.2004

Zdroj: www.klaus.cz - ts